

В. А. Кузьміч, заг. кафедры

ПЛАНАВАННЕ ІДЭАЛАГІЧНАЙ І ВЫХАВАЎЧАЙ ПРАЦЫ НА КАФЕДРЫ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

The article details practical experience of Belarusian language department in planning of an ideological and educational work. A legislative a normative base for such a work in higher school is analyzed in the beginning of the article. Then full-scale program of educational and ideological work, developed by the Belarusian language department, and its filling are expounded. Finally, the results of educational work in this field are represented. The article focuses on need for permanent actualizing of educational, initiative and creative approach to solving problems set before the system of education by the state.

Уводзіны. Планаванне ідэалагічнай і выхаваўчай працы са студэнцкай моладдзю ажыццяўляецца на аснове законаў Рэспублікі Беларусь у галіне адукацыі, нарматыўных дакументаў і актаў, арганізацыйна-распарадчай дакументацыі БДТУ. У ліку іх:

– Закон Рэспублікі Беларусь «Аб правах дзіцяці» ад 19.11.1993 г. № 2570 XI;

– Закон Рэспублікі Беларусь «Аб агульных пачатках дзяржаўнай маладзёжнай палітыкі ў Рэспубліцы Беларусь» ад 09.07.1997 г.;

– Закон Рэспублікі Беларусь «Аб дзяржаўнай падтрымцы маладзёжных і дзіцячых аб'яднанняў у Рэспубліцы Беларусь» ад 09.11.1999 г. № 305-3;

– Дзяржаўная праграма «Моладзь Беларусі», зацверджаная Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 04.04.2006 г. № 200;

– Дзяржаўная праграма «Маладыя таленты Рэспублікі Беларусь», зацверджаная Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 15.05.2006 г. № 318;

– Інструкцыйна-метадычнае пісьмо Міністэрства адукацыі «Асаблівае арганізацыі выхаваўчай працы ў 2008 / 2009 н. г.»;

– Канцэпцыя бесперапыннага выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь ад 14.12.2006 г. № 125 і Праграма бесперапыннага выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь на 2006–2010 гг.

Асноўная частка. З пералічаных дакументаў асаблівую важнасць мае Канцэпцыя і Праграма бесперапыннага выхавання дзяцей і навучэнскай моладзі ў Рэспубліцы Беларусь. У гэтых дакументах сфармуляваны мэты і задачы, замацоўваюцца прыярытэты выхавання ва ўстановах адукацыі: мэтанакіраванае і актыўнае садзейнае асобаснаму станаўленню прафесіянала, адказнага сем'яніна, грамадзяніна і патрыёта сваёй краіны.

У рамках рэалізацыі Прэзідэнцкіх дзяржаўных праграм «Моладзь Беларусі», «Маладыя таленты Рэспублікі Беларусь» ствараюцца ўмовы для вучобы, развіцця талентаў, прафесіянальнай падрыхтоўкі і сацыялізацыі навучэнцаў і студэнцкай моладзі. Пры планаванні нельга не ўлічваць акцыі грамадзянска-патрыятычнай і гістарычна-краязнаўчай накіраванасці «Жыву ў Бела-

русі і тым ганаруся», «Год роднай зямлі», а таксама самай знамянальнай падзеі – 65-й гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. У сувязі з юбілеем Перамогі Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 25.02.2008 № 110 «Аб падрыхтоўцы і правядзенні святкавання 65-й гадавіны вызвалення Рэспублікі Беларусь ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне» быў створаны Рэспубліканскі арганізацыйны камітэт на чале з Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнкам і гэтым жа Указам быў зацверджаны план падрыхтоўкі і правядзення святкавання. Міністэрствам адукацыі таксама распрацаваны і зацверджаны 18.07.2008 план урачыстых мерапрыемстваў да 65-годдзя. Установы адукацыі таксама павінны забяспечыць у рэчышчы згаданых дакументаў рэалізацыю комплекснага і дзейнага падыходу да правядзення мерапрыемстваў, прысвечаных 65-годдзю Перамогі. Кожны загадчык кафедры найперш павінен усведамляць адказнасць за ідэалагічнае напаўненне планаў выхаваўчай працы, якія звычайна зацвярджаюцца напярэдадні вучэбнага года. На падставе згаданых дакументаў і складаецца кафедральны план ідэалагічна-выхаваўчай працы павінна мець сістэмны характар і ахопліваць не толькі пазааўдыторную дзейнасць, але і ўсе ўзроўні вучэбнай працы ў ВНУ. Таму рэальнае напаўненне практычнай часткі павінна быць усебаковым і глыбокім. У той жа час неабходна пакідаць магчымасць выбару канкрэтных формаў і тэматыкі мерапрыемстваў для куратараў груп і студэнцкіх пакояў.

У разгорнутую праграму выхаваўчай працы ўключаны наступныя раздзелы, якія адпавядаюць структуры выхаваўчай працы:

- арганізацыйная праца;
- выхаванне інфармацыйнай культуры;
- выхаванне грамадзянскай культуры асобы;
- выхаванне маральна-эстэтычнай культуры асобы;
- выхаванне экалагічнай культуры асобы;
- выхаванне культуры бяспекі жыццядзейнасці і фарміраванне здаровага ладу жыцця;

- сацыяльная абарона студэнтаў;
- працоўнае і прафесійнае выхаванне;
- выхаванне культуры самапазнання і сама-рэгуляцыі асобы;
- гендэрнае і сямейнае выхаванне;
- выхаванне культуры быту і вольнага часу;
- навукова-метадычнае забеспячэнне;
- кантроль і праверка выканання.

Да кожнага раздзела вызначаны мэты і задачы, накіраваныя на практычную рэалізацыю запланаваных мерапрыемстваў. Так, напрыклад, раздзел «Арганізацыйная праца» мае на мэце ўдасканаленне сістэмы арганізацыі ідэалагічнай і выхаваўчай працы на кафедры беларускай мовы зыходзячы з заканадаўства Рэспублікі Беларусь у галіне адукацыі, нарматыўных дакументаў і актаў, а ў задачу ўваходзіць фарміраванне грамадзянскасці, патрыятызму і нацыянальнай самасвядомасці на аснове дзяржаўнай ідэалогіі, маральнай, эстэтычнай і экалагічнай культуры, навыкаў здаровага ладу жыцця, культуры сямейных узаемаадносін; падтрыманне і развіццё творчага патэнцыялу студэнцкай моладзі, стымуляванне яе дзейнасці на карысць Радзімы. У раздзеле «Выхаванне грамадзянскай культурнай асобы» ставіцца мэта фарміравання грамадзянскасці і патрыятызму на аснове агульначалавечых гуманістычных каштоўнасцей, культурных і духоўных традыцый беларускага народа і ідэалогіі беларускай дзяржавы, дасягненню якой адпавядае задача выхавання ў студэнтаў маральнай, прававой і палітычнай культуры, накіраванай на разуменне палітычнага курса нашай дзяржавы і яго падтрымку.

Кожны раздзел праграмы ўключае разнастайныя формы правядзення выхаваўчых мерапрыемстваў у куратарскіх групах і інтэрнацкіх пакоях: тэматычныя гутаркі, правядзенне круглых сталоў і дыскусійных клубаў, конкурсаў, прэзентацый, акцый, выстаў, экскурсій і падарожжаў. Распрацавана тэматыка музейных заняткаў, прафесійна-арыентаваных сустрэч, культурна-асветніцкіх студэнцкіх канферэнцый, творчых даследаванняў і праектаў, экскурсій па родным краі.

Тэматычныя гутаркі адпавядаюць асноўным палітычным датам нашай краіны, напрыклад, раздзел «Выхаванне інфармацыйнай культуры» ўключае наступныя тэматычныя гутаркі:

- Па шляху стабільнасці і прагрэсу.
- Знешняя палітыка Беларусі: вынікі і перспектывы.
- Парадак і дысцыпліна – аснова эфектыўнасці дзяржаўнай палітыкі.
- Сімвалы дзяржавы.
- Выбары дэпутатаў у Палату прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь – адзнака дэмакратычна-прававой дзяржавы (з запра-

шэннем кандыдатаў у дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь).

У сувязі з падрыхтоўкай да 65-годдзя Перамогі гэты раздзел неабходна больш грунтоўна напоўніць гутаркамі ваенна-патрыятычнага гучання. Заслугоўвае ўвагі і такая найноўшая форма выхаваўчай працы, як прэзентацыя праектаў. У гэтым годзе кафедрай былі запланаваны і падрыхтаваны такія праекты, як «Сям’і маёй пачатак», «Літаратурны клуб “Ветліца”», «Халакост: памяць і перасцярога», «Вайна вачыма маладых», на этапе выканання знаходзяцца праекты «Беларусь – краіна тваёй будучыні», «Камсамол БДТУ ў асобах і справах», «БДТУ і яго роля ў сацыяльна-эканамічным жыцці краіны». Гэта форма выхаваўчай працы была шырока прадстаўлена на Рэспубліканскім конкурсе-аглядзе ідэалагічнай і выхаваўчай працы, па выніках якога праект «Сям’і маёй пачатак» (адказная – Т. У. Жукоўская) адзначаны Спецыяльным прызам часопіса «Роднае слова», Дыпломам II ступені. Удастоены дыпламаў удзельнікаў конкурсу праекты «Халакост: памяць і перасцярога» (адказная – В. А. Кузьміч) і «Літаратурны клуб “Ветліца”» (адказная – Н. Я. Савіцкая).

Змест выхаваўчай працы па фарміраванні грамадзянскасці і патрыятызму асобы арыентаваны на засваенне агульначалавечых гуманістычных каштоўнасцяў, культурных і духоўных традыцый беларускага народа і ідэалогіі беларускай дзяржавы. Спецыфіка дысцыплін гуманітарнага цыкла дазваляе спалучаць вучэбныя і выхаваўчыя мэты, што ўзмацняе грамадзянскае і патрыятычнае выхаванне моладзі. Формамі такога ўздзеяння з’яўляюцца культурна-асветніцкія студэнцкія канферэнцыі (напр., «Нашчадкамі героі не забыты», «Пакінем спадчыну мы для нашчадкаў», «Аснова ўсіх асноў – жанчына, зямля, Радзіма», «Мой гонар – Беларусь», «Гаворыць сэрца роднай мовай»), пошукавая праца з наступнай прэзентацыяй, падрыхтоўка творчых і навуковых прац глыбока патрыятычнага зместу, правядзенне дыспутаў, выпуск нагляднай агітацыі (газеты, бюлетэні, творчыя працы), правядзенне круглых сталоў, прафесійна-арыентаваных сустрэч, наладжванне музейных заняткаў, акцый («Тыдзень маці»; «Тыдзень добра»; «Да 125-годдзя Якуба Коласа»; акцыя-прэзентацыя творчых праектаў «У свеце казкі» і «Атулім сэрцы любоўю» для дашкольных і школьных устаноў; акцыя «Увага ветэранам»), экскурсійныя паходы-падарожжы і інш. Толькі па выніках удзелу ў рэспубліканскім конкурсе «Халакост. Гісторыя і сучаснасць» адзначаны спецыяльнымі прызамі, дыпламамі, пахвальнымі лістамі 19 студэнтаў, пераможцаў конкурсу. На рэспубліканскі конкурс творчых прац навучэнцаў і студэнтаў па грамадазнаўчых навуках

«Вялікая Айчынная вайна ва ўдзячнай памяці беларускага народа» накіравана 15 творчых і навуковых работ.

З мэтай фарміравання ўзору паводзін, адносінаў да свету, людзей, нашай роднай беларускай культуры, мовы праведзена ў нацыянальнай гімназіі № 23 акцыя-прэзентацыя творчых праектаў «У свеце казкі». Такія мерапрыемствы спрыяюць заахвочванню школьнікаў да паступлення менавіта ў наш універсітэт.

Для рэалізацыі дзяржаўных акцый «Год роднай зямлі», «Да 65-годдзя Перамогі» формы працы павінны быць не толькі самымі разнастайнымі, але і цікавымі, дзейнаснымі, такімі, якія б садзейнічалі выхаванню гонару за гісторыю сваёй малой радзімы, краіны, яе знакамітых людзей, што бясспрэчна будзе спрыяць выхаванню грамадзянска-патрыятычных пачуццяў (інфармацыйныя гадзіны, дыспуты, прэс-канферэнцыі, тэматычныя лекцыі, напісанне даследчых работ, прэзентацыя праектаў, прагляд і абмеркаванне хроніка-дакументальных і мастацкіх фільмаў, прысвечаных 65-й гадавіне вызвалення Беларусі, наладжванне тэматычных выстаў, канферэнцый, музейных заняткі, пошукавая і краязнаўчая дзейнасць, конкурсы дакументальных аповедаў, вершаў, правядзенне ўрачыстых мерапрыемстваў на базе кафедраў, фотавыстаўкі, экскурсіі, падарожжы, віктарыны).

Акрамя запланаваных, часам узнікае магчымасць дапоўніць план новымі мерапрыемствамі, якія адпавядаюць бягучым выхаваўчым патрэбам. Так, напрыклад, у межах беларуска-расійскага супрацоўніцтва праведзена бінарная лекцыя з удзелам старшага следчага аддзела па асабліва небяспечных злачынствах у сферы эка-

намічнай дзейнасці следчага камітэта пры Міністэрстве унутраных спраў Расіі падпалкоўнікам Ліліяй Шафікавай па тэме «Беларусь – Расія: эканамічная бяспека дзяржаў».

Безумоўна, зыходзячы са спецыфікі працы кожнай кафедры і яе прафесійнай накіраванасці, кожны раздзел плана можа быць напоўнены тэмамі, сугучнымі прафесійнай падрыхтоўцы спецыялістаў (сустрэчы з навукоўцамі, экскурсіі на прадпрыемствы, падрыхтоўка прэзентацый прафесійных навываў). Аднак сапраўдны прафесіянал павінен быць усебакова выхаваным грамадзянінам, з глыбокім веданнем светапоглядных асноў ідэалогіі беларускай дзяржавы, з высокім пачуццём патрыятызму, актыўнай грамадзянскай пазіцыяй, прававой і палітычнай, інфармацыйнай культурай. Ён павінен быць далучаны да агульначалавечых і нацыянальных каштоўнасцяў, мець дастатковы ўзровень этычнай і эстэтычнай культуры. Сучасны спецыяліст павінен мець навыкі здаровага ладу жыцця, каштоўнасныя адносіны да сям'і і выхавання дзяцей, валодаць асновамі тэхнікі бяспекі ў сацыяльнай і прафесійнай дзейнасці, паўсядзённым жыцці. Усе гэтыя абавязковыя элементы выхавання павінны быць адлюстраваны ў плане ідэалагічнай і выхаваўчай працы.

Заклучэнне. Сённяшняе грамадства патрабуе ад нас пастаяннай актуалізацыі выхаваўчай дзейнасці, ініцыятыўнасці і творчага падыходу да вырашэння тых задач, якія ставяць перад адукацыяй і выхаваннем зменлівыя ўмовы сучаснага жыцця. На чале гэтых працэсаў павінна стаяць асоба перакананага патрыёта з высокім узроўнем нацыянальнай самасвядомасці і адказнасці.